

Universitätsbibliothek Wuppertal

Auli Gellii Noctes Atticae

Gellius, Aulus

Lugd. Batavorum, MDCLXXXVIII

Liber vigesimus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1123](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1123)

quos grammaticos inscripsit. ex quibus quædam ad demonstrandum scripturæ genus exempli gratia sumsi. nam quum de natura atque ordine litterarum differeret, quas grammatici vocales appellant, verba hæc scripsit, quæ reliquimus inenarrata ad exercendam legentium intentionem. *A & O semper principes sunt: I & U semper subdita. E & subit & prait.* in Euripo *prait; subit* in *AEmilio.* si quis putat *praire V,* in his verbis, *Valerius, Vennonius, Volusius; aut I* in his, *jampridem, jecur, jocum, jucundum; errabit: quod hæ littera quum præcunt ne vocales quidem sunt.* Item ex eodem libro verba hæc sunt: *Inter litteram N & G est alia vis: ut in nomine anguis & angaria & ancora & increpat & incurrit & ingenuus.* in omnibus enim his non verum N, sed adulterinum ponitur. Nam, N, non esse lingua indicio est. nam si ea littera esset: lingua palatum tangeret. Alio deinde in loco ita scriptum: *Græcos non tanta inscitia arcesso, qui Ou ex O & Y scripserunt, quanta, qui, Ei, ex E & I.* Illud enim inopia fecerunt, hoc nulla re subacti.

LIBER VIGESIMUS.

CAPUT I.

Disceptatio Sex. Cæcilii jureconsulti & Favorini philosophi de legibus duodecim tabularum.

SEXTUS Cæcilius, in disciplina juris atque legibus populi Romani noscendis interpretandisque, scientia, usu, auctoritateque illustri fuit. ad eum fortè in area Palatina, quum salutationem Cæsaris opperiremur, philosophus Favorinus accessit; colloquutusque est, nobis multisque aliis præsentibus. In illis tunc eorum sermonibus orta mentio est legum decemviralium: quas decemviri ejus
rci

rei gratia à populo creati composuerunt, inque duodecim tabulas conscripserunt. Eas leges quam Sex. Cæcilius, inquisitis exploratisque multarum urbium legibus, eleganti atque absoluta breuitate verborum scriptas diceret: Sit hoc, inquit Favorinus, in pleraque earum legum parte, ita uti dicis. non enim minus cupidè tabulas istas XII legi, quam illos decem libros Platonis de legibus, sed quædam istic esse animadvertuntur aut obscurissima, aut dura; aut lenia contrà nimis & remissa; aut nequaquam ita, ut scriptum est, consistentia. Obscuritates, inquit Sex. Cæcilius, non assignemus culpæ scribentium, sed inscientiæ non assequentium. quamquam hi quoque ipsi, qui quæ scripta sunt minus percipiunt, culpa vacant. nam longa ætas verba atque mores veteres obliteravit, quibus verbis moribusque sententia legum comprehensa est. Trecentesimo quoque anno post Romam conditam tabulæ compositæ scriptæque sunt. à quo tempore, ad hunc diem, anni esse non longè minus septingenti videntur. Durè autem scriptum esse in istis legibus quid existimari potest? nisi duram esse legem putas, quæ iudicem arbitrumve iure datum, qui ob rem dicendam pecuniam accepisse convictus est, capite pœnitur: aut quæ furem manifestum, ei cui furtum factum est, in servitutem tradit: nocturnum autem furem jus occidendi tribuit. dic enim, quæso, dic, vir sapientiæ studiosissime, an aut iudicis illius perfidiam contrà omnia iura divina atque humana jusjurandum suum pecunia vendentis, aut furis manifesti intolerandam audaciam, aut nocturni grassatoris insidiosam violentiam non dignam esse capitis pœna existimemus? Noli, inquit Favorinus, ex me quærere, quid ego existimem. scis enim solitum esse me pro disciplina sectæ, quam colo, inquirere potius quàm decernere, sed non levis existimator, neque aspernabilis est populus Romanus; cui delicta quidem isthæc vindicanda, pœ-

næ tamen hujuscemodi nimis duræ esse visæ sunt. passus enim est leges istas de tam immodico supplicio situ atque senio emori. sicut illud quoque, non humaniter scriptum, improbavit: quod si homo in jus vocatus morbo aut ætate æger ad ingrediendum invalidus est, æcera non sternitur: sed ipse aufertur & jumento imponitur, atque ex domo sua ad prætorem in comitium nova funeris facie effertur. quam enim ob causam morbo affectus, & ad respondendum pro sese non idoneus, jumento adherens in jus adversario deportatur? Quod verò dixi videri quædam esse impendio molliora: nonnè tibi quoque videtur nimis esse dilutum, quod ita de injuria poenienda scriptum est? **SI. INJURIAM. FAXIT. ALTERI. VIGINTI. QUINQUE. AERIS. POENAE. SUNTO.** quis enim erit tam inops, quem ab injuriæ faciendæ lubricine vigintiquinque asses deterreant? itaque quum eam legem **Q. Labeo** quoque vester in libris, quos ad duodecim tabulas conscripsit, non probaret, **Quidam**, inquit, **Lucius Veratius** fuit, egregiè homo improbus atque immani vecordia. is pro delectamento habebat, os hominis liberi manus suæ palma verberare. eum servus sequebatur crumenam plenam assium portitans: & quemcumque depalmaverat, numerari statim secundum duodecim tabulas, quinque & viginti asses jubebat. propterea, inquit, prætores postea hanc abolescere & relinqui censuerunt; injuriisque æstimandis recuperatores se daturos edixerunt. Nonnulla autem in istis legibus nec consistere quidem, sicuti dixi, visa sunt, velut illa lex talionis: cujus verba, nisi memoria me fallit, hæc sunt: **SI. MEMBRUM. RUPIT. NI. CUM. EO. PACIT. TALIO. ESTO.** præter enim ulciscendi acerbiteriam, ne procedere quoque exsequutio justa talionis potest. nam cui membrum ab alio ruptum est, si ipsi itidem rumpere per talionem velit, quæro an efficere possit rumpendi pariter membri æquilibrium. in qua re pri-

mum ea difficultas est inexplicabilis. Quid si quis mem-
 brum, inquit, alteri imprudens ruperit? quod enim per
 imprudentiam factum est, retaliari per imprudentiam
 debet. ictus quippe fortuitus & consultus non cadunt
 sub ejusdem talionis similitudinem. quonam igitur mo-
 do imprudentem poterit imitari, qui in exsequenda ta-
 lione non licentiæ jus habet, sed imprudentiæ? sed & si
 prudens ruperit: nequaquam patietur aut altius se lædi,
 aut latius. quod cujusmodi libra atque mensura caveri
 possit, non reperio. quin etiam si quid plus erit aliterve
 commissum; res fiet ridiculæ atrocitatis: ut contraria
 actio mutæ talionis oriatur, & adolescat infinita quæ-
 dam reciprocatio talionum. nam de immanitate illa se-
 candi partiendique humani corporis, si unus ob pecu-
 niam debitam judicatus addictusque sit pluribus, non li-
 bet meminisse; & piget dicere: quid enim videri potest
 efferratius? quid ab hominis ingenio diversius, quàm
 quòd membra & artus inopis debitoris brevissimo lania-
 tu distrahebantur, sicut nunc bona venum distrahuntur?
 Tum Sex. Cæcilius amplexus utraque manu Favori-
 num, Tu es, inquit, unus profectò in nostra memoria
 non Græjæ modo, sed & Romanæ rei peritissimus.
 quis enim philosophorum disciplinæ suæ leges tam scitè
 atque doctè callet, quàm leges tu nostras decem-
 virales perculluisti? Sed, quæso tecum tamen, degre-
 diare paulisper è curriculum istis disputationum vestrarum
 Academicis, omissoque studio, quicquid lubitum est,
 arguendi tuendique, consideres gravius, cuiusmodi sint
 ea, quæ reprehendisti. nec ideo contempnas legum ista-
 rum antiquitates, quòd plerisque ipsis jam populus Ro-
 manus uti desiverit. non enim profectò ignoras legum
 opportunitates & medelas, pro temporum moribus &
 pro rerum publicarum generibus ac pro utilitatum præ-
 sentium rationibus, proque vitiorum, quibus menden-
 dum est, fervoribus mutari atque flecti: neque uno statu

consistere, quin, ut facies cœli & maris, ita rerum atque fortunæ tempestatibus varientur, quid salubrius visum est rogatione illa Stolonis jugerum de numero præfinito? quid utilius plebiscito Voconio, de coercendis mulierum hæreditatibus? quid tam necessarium existimatum est propulsandæ civium luxuriæ, quàm lex Licinia & Fannia, aliæque item leges sumtuariæ? omnia tamen hæc obliterata & operta sunt civitatis opulentia quasi quibusdam fluctibus exæstuantis. Sed cur tibi esse visa est inhumana lex omnium, mea quidem sententia, humanissima, quæ jumentum dari jubet ægro aut seni in jus vocato? verba sunt hæc de lege: SI. IN. JUS. VOCAT. SI. MORBUS. AEVITAS. VE. VITIUM. ESCIT. QUI. IN. JUS. VOCABIT. JUMENTUM. DATO. SI. NOLET. AR CERAM. NE. STERNITO. An tu fortè morbum appellari hic putas ægrotationem gravem cum febris rapida & quercera, jumentumque dici pecus aliquod unicum tergo vehens? ac propterea minus fuisse humanum existimas ægrotum domi suæ cubantem jumento impositum in jus rapi? hoc, mi Favorine, nequaquam ita est. nam morbus in lege ista non febriculofus neque nimis gravis; sed vitium aliquod imbecillitatis atque invalentiæ demonstratur: non periculum vitæ ostenditur, cæteroque morbum vehementiorem vim graviter nocendi habentem legum istarum scriptores alio in loco, non per se morbum, sed *morbum fonticum* appellant. *jumentum* quoque non id solum significat quod nunc dicitur; sed vectabulum etiam, quod adjunctis pecoribus trahebatur, veteres nostri jumentum à jungendo dixerunt. *Arcera* autem vocabatur plostrum tectum undique & mœnitum: quasi arca quædam magna vestimentis instrata, qua à nimis ægri aut senes portari cubantes solebant. Quænam tibi igitur acerbitas esse visa est, quod in jus vocato pauperrimo homini vel inopi, qui aut pedibus fortè ægris esset, aut quo alio casu ingredi non quiret,

ret, plostrum esse dandum censuerunt? neque inferni tamen delicatè arceram jusserunt, quoniam satis esset invalido cuiquammodi vestibulum. atque id fecerunt, ne causatio ista ægri corporis perpetuam vacationem daret fidem detrectantibus, jurisque actiones declinantibus. Sed enim ipsum vide. injurias factas quinque & viginti assibus sanxerunt. non omnino omnes, mi Favorine, injurias ære isto paucò diluerunt: tametsi & hæc ipsa paucitas assium grave pondus æris fuit. nam librariis assibus in ea tempestate populus usus est. sed injurias atrociores, ut de osse fracto, non liberis modo, verum etiam servis factas impensiore damno vindicaverunt, quibusdam autem injuriis talionem quoque opposuerunt. quam quidem tu talionem, vir optime, iniquius paulò infectatus es; ac ne consistere quidem dixisti, lepida quadam sollertia verborum; quoniam talioni par non sit talio: neque rumpi membrum facile possit ad alterius rupturam (ut ais tu) æquilibrium. Verum est, mi Favorine, talionem rarissimum fieri difficillimè. sed decemviri minuere atque extinguere volentes hujuscemodi violentiam pulsandi atque lædendi, eo quoque metu coercendos esse homines putaverunt: neque ejus, qui membrum alteri rupisset & pacisci tamen de talione redimenda nollet, tantam esse habendam rationem arbitrati sunt, ut, an prudens imprudensve rupisset, spectandum putarent: aut talionem in eo vel ad amissum æquipararent, vel in librili perpenderent: sed potius eundem animum eundemque impetum in eadem parte corporis rumpendi, non eundem quoque casum exigi voluerunt, quoniam modus voluntatis præstari posset, casus ictus non posset. quod si ita est, ut dico, ut & ipse æquitatis habitus demonstrat; taliones illæ tux reciprocæ argutiores profectò quàm veriores fuerunt. Sed quoniam acerbum quoque esse hoc genus poenæ putas: quæ, obsecro te, ista acerbitas est, si idem fiat in te quod

tute in alio feceris; præsertim quum habeas facultatem paciscendi: & non necesse sit pati talionem, nisi eam tu elegeris? quod edictum autem prætorium de æstimandis injuriis probabilius esse potest? nolo hoc ignores, hanc quoque ipsam rationem ad æstimationem judicis redigi necessario solitam. nam si reus, qui depacisci noluerat, judici talionem imperanti non parebat, æstimata lite judex hominem pecuniæ damnabat. atque ita, si reo & pactio gravis & acerba talio visa fuerat, severitas legis ad pecuniæ multam redibat. Restat ut ei, quod de sectione partitioneque corporis immanissimum esse tibi visum est, respondeam. Omnibus quidem virtutum generibus exercendis colendisque populus Romanus è parva origine ad tantæ amplitudinis instar emicuit, sed omnium maximè atque præcipuè fidem coluit, sanctamque habuit tam privatim quàm publice. sic consules clarissimos viros hostibus confirmandæ fidei publicæ causa dedit. sic clientem in fidem acceptum cariorem haberi, quàm propinquos, tuendumque esse contra cognatos censuit. neque pejus ullum facinus existimatum est, quam si cui probaretur clientem derisui habuisse. Hanc autem fidem majores nostri non modò in officiorum vicibus sed in negotiorum quoque contractibus sanxerunt; maximèque in pecuniæ mutuatice usu atque commercio. adimi enim putaverunt subsidium hoc inopiæ temporariæ, quo communis omnium vita indiget, si perfidia debitorum sine gravi pœna eluderet. confessi igitur aris ac debiti judicatis triginta dies sunt dati, conquirendæ pecuniæ causa, quam dissolverent: eosque dies decemviri *justos* appellaverunt, velut quoddam justitium, id est, juris inter eos quasi interstitutionem quamdam & cessationem, quibus diebus nihil cum his agi jure posset. post deinde, nisi dissolverent, ad prætorem vocabantur; & ab eo, quibus erant judicati, addicebantur, nervo quoque aut compedibus vinciebantur,

tur. sic enim sunt, opinor, verba legis: AERIS. CONFESSI. DEBITI. Q. JURE. JUDICATIS. TRIGINTA. DIES. JUSTI. SUNTO. POST. DEINDE. MANUS. INJECTIO. ESTO. IN. JUS. DUCITO. NI. JUDICATUM. FACIT. AUT. QUI. ENDO. EM. JURE. VINDICIT. SECUM. DUCITO. VINCITO. AUT. NERVO. AUT. COMPEDIBUS. QUINDECIM. PONDO. NE. MINORE. AUT. SI. VOLET. MAJORE. VINCITO. SI. VOLET. SUO. VIVITO. NI. SUO. VIVIT. QUI. EM. VINCTUM. HABEBIT. LIBRAS. FARRIS. IN. DIES. DATO. SI. VOLET. PLUS. DATO. Erat autem jus interea paciscendi; ac, nisi pacti forent, habebantur in vinculis dies sexaginta, inter eos dies, trinis nudinis continuis, ad prætorem in comitium producebantur, quantæque pecuniæ judicati essent prædicabatur. tertiis autem nudinis capite pœnas dabant, aut trans Tiberim peregrè venum ibant, sed eam capitis pœnam sancientiæ, sicut dixi, fidei gratia, horrificam atrocitatis ostentu novisque terroribus metuendam reddiderunt. nam si plures forent, quibus reus esset judicatus, secare si vellent atque partiri corpus addicti sibi hominis permiserunt. & quidem verba ipsa legis dicam, ne existimes invidiam me istam fortè formidare. TERTIIS, inquit, NUNDINIS. PARTIS. SECANTO. SI. PLUS. MINUS. VE. SECUERUNT. SE. FRAUDE. ESTO. Nihil profectò immittius, nihil immanius: nisi, ut reipsa apparet, eo consilio tanta immanitas pœnæ denunciata est, ne ad eam umquam perveniretur. addici namque nunc & vinciri multos videmus; quia vinculorum pœnam deterrimi homines contemnunt. dissectum esse antiquitus neminem equidem neque legi neque audivi: quoniam sævitia ista pœnæ contemni non quita est. An putas, Favorine, si non illa etiam ex duodecim tabulis de testimoniis falsis pœna abolevisset: & si nunc quoque, ut antea qui falsum testimonium dixisse convictus esset, è saxo Tarpejo

dejeceretur, mentituros fuisse pro testimonio tam multos quam videmus? Acerbitas plerumque ulciscendi maleficii, bene atque cautè vivendi disciplina est. Historia de Metio Fufetio Albano nobis quoque, non admodum numero istiusmodi libros lectitantibus, ignota non est. qui quoniam pactum atque condictum cum rege populi Romani perfidè ruperat binis quadrigis evinctus in diversa nitentibus laceratus est. novum atque asperum supplicium quis negat? sed, quid elegantissimus pœta dicat, vide:

At tu dictis, Albane, maneres.

Hæc taliaque alia ubi Sex. Cæcilius omnibus qui aderant, ipso quoque Favorino approbante atque laudante, disseruit, nunciatum est Cætarem jam salutari: & separati sumus.

C A P. II.

Vocabulum siticinum, in M. Catonis oratione quid significet.

Siticines, scriptum est in oratione M. Catonis, quæ inscribitur, *Ne imperium sit veteri ubi novus venerit.* *Siticines*, inquit, & *liticines* & *tubicines*. Sed Cæsellius Vindex, in commentariis lectionum antiquarum, scire quidem se ait *liticines* lituo cantare, & *tubicines* tuba: quid istuc autem sit, quo *siticines* cantent, homo ingenuæ veritatis scire sese negat. Nos autem in Capitonis Atei conjectaneis invenimus, *siticines* appellatos, qui apud sitos canere soliti essent, hoc est, vita functos & sepultos: eosque habuisse proprium genus tubæ, à cæterorum differens.

C A P. III.

Quam ob causam L. Accius poëta in pragmaticis scinnistas
nebuloso nomine esse dixerit.

Quos scinnistas vulgus dicit, qui rectiùs loquuti sunt
scinnistas, littera n gemina dixerunt. scinnium
enim genus veteris saltationis fuit. saltabundi autem ca-
nebant, quæ nunc stantes canunt. Posuit hoc verbum
L. Accius poëta in Pragmaticis, appellarique scinnistas
ait nebuloso nomine: credo propterea nebuloso, quòd si-
cinnium cur diceretur ei obscurum esset.

C A P. IV.

Artificum scenicorum studium amoremque, inhonestum
probrosumque esse: & super ea re verba Aristotelis philo-
sophi adscripta.

Comædos quispiam & tragædos & tibicines dives
adolescens Tauri philosophi discipulus liberos ho-
mines in deliciis atque in delectamentis habebat. id ge-
nus autem artifices Græcè appellantur οἱ περὶ τὸ Διόνυσον
τεχνῖται. Eum adolescentem Taurus à sodalitatibus con-
victuque hominum scenicorum abducere volens, misit
ei verba hæc ex Aristotelis libro exscripta, quæ περὶ τῶν
ματῶν ἐγκύκλιᾳ inscriptus est. iussitque ut ea quotidie le-
ctitaret: ὅτι οἱ Διονυσιακοὶ τεχνῖται ὡς ὅτι το πολὺ πονη-
ροὶ εἰσιν; ὅτι ἤκιστα λόγος ἔχει φιλοσοφίας κωνωνῆσι. Διὰ τὸ
περὶ τὰς ἀναγκάσας τέχνας αὐτῶν ἰὸ πολὺ μέρῳ ἔστι βλά-
πηναι. Ἐπὶ ἐν ἀκρεσσίαις τὸ πολὺ χρόνον εἰσιν, ὅτε ἔστι
ἀπορίας. ἀμφοτέρω τὴν φαυλότην παρεσιδουασκία.

C A P . V .

Exempla epistolarum Alexandri regis & Aristotelis philosophi, ita uti sunt edita : eaque in linguam Latinam versa.

Commentationum suarum artiumque, quas discipulis tradebat Aristoteles philosophus, regis Alexandri magister, duas species habuisse dicitur. alia erant, quæ nominabat *ἔξωτερικά*; alia, quæ appellabat *ἀκροαματικά*. *Ἐξωτερικά* dicebantur, quæ ad rhetoricas meditationes, facultatem argutiarum, civiliumque rerum notitiam conducebant. *Ἀκροαματικά* autem vocabantur, in quibus philosophia remotior subtiliorque agitabatur; quæque ad naturæ contemplationes disceptationesve dialecticas pertinebant. huic disciplinæ, quam dixi *ἀκροαματικῶν*, tempus exercendæ dabat in Lycio matutinum: nec ad eam quemquam temerè mittebat; nisi quorum ante ingenium & eruditionis elementa atque in discendo studium laboremque explorasset. illas verò *ἔξωτερικάς* auditiones exercitiumque dicendi eodem in loco vesperi faciebat; easque vulgò juvenibus sine delectu præbebat; atque eam *δελτινὸν πᾶσιπλον* appellabat, illum alterum supra *ἑωθινόν*. utroque enim tempore ambulans diserebat: librosque suos, earum omnium rerum commentarios, seorsum divisit; ut alii exoterici dicerentur, partim acroamatici. Acroamaticos quum in vulgus ab eo editos rex Alexander cognovisset, atque ea tempestate armis exercitum omnem prope Asiam teneret, regemque ipsum Darium præliis & victoriis urgeret; in illis tamen tantis negotiis litteras ad Aristotelem misit, non eum rectè fecisse, quod disciplinas *ἀκροαματικάς*, quibus ab eo ipse eruditus foret, libris foras editis invulgasset. Nam qua, inquit, alia re præstare cæteris poterimus, si ea, quæ ex te accepimus,

omnium

omnium prorsus fient communia? quippe ego doctrina anteire malim, quam copiis atque opulentis. Rescripsit ei Aristoteles ad hanc sententiam: Acroamaticos libros, quos editos quereris, & non proinde ut arcana absconditos, neque editos scito esse, neque non editos. quoniam his solis, qui nos audiunt, cognobiles erunt. Exempla utrarumque litterarum, sumta ex Andronici philosophi libro, subdidi, amavi autem prorsus in utriusque epistola brevitatis elegantissimæ filum tenuissimum.

Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέλει δὲ πρῶτον.

Οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας, ἐκδὲς τὰς ἀκροαματικὰς τῶν λόγων. τίνα γὰρ ἐπὶ διοσίμῳ ἡμεῖς τῶν ἀλλων, εἰ καθ' οὓς ἐπιδιδόθημεν λόγους, ἐπι πάντων ἔσονται κρινοί; ἐγὼ δὲ βελομένῳ ἂν τῶν πρὸς τὰ ἀρετὰ ἐμπειρίας, ἢ τῶν διωάμεσι διαφέρω.

Ἀριστέλης βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ
δὲ πρῶτον.

Ἐγραψάς μοι πρὸς τῶν ἀκροαματικῶν λόγων, οἷόν μοι δοκεῖ αὐτὰς φυλάττειν ἐν διαρρήτοις. ἴδιον οὐδ' αὐτὰς ἐκδεδομῆναι & μὴ ἐκδεδομῆναι. ξυμεῖοί γάρ εἰσι μόνοις πρὸς ἡμῶν ἀκείσασιν.

Hoc ego verbum, ξυμεῖοί γάρ εἰσιν, quærens uno itidem verbo dicere, aliud non reperi, quam quod est scriptum à M. Catone in VI origine. Itaque ego, inquit, cognobiliorem cognitionem esse arbitror.

C A P. VI.

Quæstum atque tractatum, utrum sit rectius dicere, habeo curam vestri, an vestrum.

Percontabar Apollinarem Sulpicium, quum eum Roma adolescentulus sectarer, qua ratione diceretur, habeo curam vestri, aut misereor vestri: & iste casus, vestri, eo in loco quem videretur habere casum rectum. Is hîc mihi ita respondit: Quæris, inquit, ex me, quod mihi

mihî quoque est jamdiu in perpetua quæstione. videtur enim non *vestri* oportere dici, sed *vestrum*: sicut Græci loquuntur, Ἰπμελεῖμα ὑμῶν, ἢ κήδομα ὑμῶν. quo in loco ὑμῶν aptius *vestrum* dicitur, quam *vestri*, & habet casum nominandi *vos*: quem tu rectum appellasti. Invenio tamen, inquit, non paucis in locis *nostri* atque *vestri* dictum, non *nostrum* aut *vestrum*. L. Sulla rerum gestarum libro secundo: Quo si fieri potest, ut etiam nunc *nostri* vobis in mentem veniat: nosque magis dignos creditis, quibus civibus quam hostibus utamini; quique pro vobis potius quam contra vos pugnemus: neque nostro, neque majorum nostrorum merito nobis id continget. Terentius in Phormione:

Ita plerique ingenio sumus omnes, nostri nosmet pœnitent.

Afranius in Togata:

Nescio qui nostri miseritus tandem deus.

& Laberius in Necomantia:

Dum diutius detinetur, nostri oblitus est.

Dubium porrò, inquit, non est, quin eodem hæc omnia casu dicantur, *nostri oblitus est, nostri miseritus est*, quo dicitur, *mei pœnitet, mei miseritus est, mei oblitus est. mei* autem casus interrogandi est, quem genitivum grammatici vocant; & ab eo declinatur, quod est, *ego*, hujus deinde plurativum est, *nos. tui* æquè declinatur ab eo, quod est, *tu*. hujus itidem plurativum est, *vos*. sic namque Plautus declinavit in Pseudolo in hisce versibus:

Si ex te tacente fieri possem certior, here,

Quæ miseria te tam miserè macerent:

Duorum labori ego hominum parvissem lubens,

Mei te rogandi & tui respondendi mihi.

mei enim Plautus, hoc in loco, non ab eo dixit, quod est, *meus*; sed ab eo quod est, *ego*. itaque si dicere velis, *patrem mei*, pro, *patrem meum*; quo Græci modo

ἢ πῶς μὲν dicunt, inusitatè quidem, sed rectè profecto, eaque ratione dices, qua Plautus dixit, *labori mei*, pro, *labori meo*. hæc autem ipsa ratio est in numero plurativo; qua Gracchus, *misereri vestrum*, & qua M. Cicero *contentio vestrum*, & *contentione nostrum* dixit; quaque item ratione Quadrigarius in annali undevicesimo verba hæc posuit: *C. Mari*, *ecquando te nostrum & reip. miserebitur?* cur igitur Terentius, *pœnitet nostri*, & non, *nostrum*, & Afranius, *nostri miseritus est*, non, *nostrum*? Nihil herclè, inquit, mihi de ista re in mentem venit; nisi auctoritas quædam vetustatis non nimis anxie neque superstitiosè loquentis. nam sicuti multifariam scriptum est, *vestrorum*, pro, *vestrum*; ut in Plauti *Muttellaria* in hoc versu:

Verum illud esse maxima pars vestrorum intelligit:
 quum vellet, *maxima pars* dicere *vestrum*: ita nonnumquam *vestri* quoque dictum est *vestrum*. sed proculdubio qui rectissimè loqui volet, *vestrum* potius dixerit, quàm *vestri*. & iccirco importunissimè, inquit, fecerunt qui in plerisque Sallustii exemplaribus scripturam istam sincerissimam corruerunt. nam quum ita in *Catilina* scriptum esset: *Sape majores vestrum miseriti plebis Romanæ: vestrum* obleverunt, & *vestri* superscripserunt. ex quo in plures libros mendæ istius indoles manavit. Hæc memini mihi Apollinarem dicere: eaque tunc ipsa, ita ut dicta fuerant, notavi.

CAP. VII.

Quàm diversa Græcorum sententia saper numero Niobæ filiorum.

Mira & propè adèd ridicula diversitas fabulæ apud Græcos poëtas deprehenditur super numero Niobæ filiorum. nam Homerus pueros puellasque ejus bis senos dicit fuisse, Euripides bis septenos,
 Sap-

Sappho bis novenos, Bacchylides & Pindarus bis denos, quidam alii scriptores tres fuisse solos dixerunt.

C A P. VIII.

De iis qua habere ουπαρδδων videntur cum luna augeſcente ac ſeneſcente.

Annianus poëta in fundo ſuo, quem in agro Falisco poſſidebat, agitare erat ſolitus vindemiam hilarè atque amœniter, ad eos dies me & quosdam item alios familiaris vocavit. ibi tum cœnantibus nobis, magnus oſtrearum numerus Roma miſſus eſt. quæ quum appoſitæ fuiſſent, & multæ quidem, ſed inuberes macræque eſſent: Luna, inquit Annianus, nunc videlicet ſeneſcit: ea re oſtrea quoque, ſicuti quædam alia, tenuis exſuctaque eſt. quum quæreremus, quæ alia item ſeneſcente luna tabeſcerent: Nonne Lucilium, inquit, noſtrum meminiftis dicere?

*Luna alit oſtrea & implet echinos, muribus fibras
Et pecui addit.*

eadem autem ipſa, quæ creſcente luna gliſcunt, deſiciente contrà luna deſiunt. ælurorum quoque oculi ad eaſdem vices lunæ aut ampliores fiunt aut minores. id etiam, inquit, multo mirandum eſt magis, quod apud Plutarchum in iv in Heſiodum commentario legi; Cæpe tum revireſcit, & congerminat decedente luna, contrà autem inareſcit adoleſcente. eam cauſam eſſe dicunt ſacerdotes Ægyptii, cur Peluſiôtæ cæpe non edunt: quia ſolum olerum omnium contra lunæ aucta atque damna vices minuendi & augendi habeat contrarias.

C A P. IX.

Qualibus verbis delectari solitus sit Antonius Julianus positus in mimiambis, quos Cn. Matius scripsit.

Delectari mulcerique aures suas dicebat Antonius Julianus, figmentis verborum novis Cn. Matii, hominis eruditi: qualia hæc quoque essent, quæ scripta ab eo in mimiambis memorabat:

Sinuque amicam rescicere frigidam caldo;

Columbatimque labra conferens labris.

item id quoque jucundè lepidèque fictum dicitabat:

Jam tonsiles tapetes ebrii suvo,

Quos concha purpura imbuens venenavit.

item illud:

Dein coquenti vasa cuncta dejectat:

Nequamve scitamenta pipulo poscit.

C A P. X.

Quid vocabulum, ex jure manum consertum, significet?

EX. JURE. MANUM. CONSERTUM. verba sunt ex antiquis actionibus. quæ, quum lege agitur & vindictæ contenduntur, dici nunc quoque apud prætorem solent. Rogavi ego Romæ grammaticum celebri hominem fama & multo nomine, quid hæc verba essent. tum ille me despiciens, Aut erras, inquit, adolescens, aut ludis. rem enim doceo grammaticam, non jus respondeo. si quid igitur ex Virgilio, Plauto, Ennio quærere habes; quæras licet. Ex Ennio ergo, inquam, est magister quod quæro. Ennius enim verbis hisce usus est. quumque ille demiratus aliena hæc esse à poetis, & haud usquam inveniri in carminibus Ennii diceret: tum ego hos versus ex octavo annali absentes dixi. nam

fortè eos tamquam insigniter præter alios factos memineram :

Pellitur è medio sapientia. vi geritur res.

Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.

Haud doctis dictis certantes, sed maledictis,

Miscent inter sese inimicitias agitantes.

Non ex jure manum confertum, sed mage ferro

Rem repetunt, regnumque petunt, vadunt solidâ vi.

Quum hos ego versus Ennianos dixissem : Credo, inquit grammaticus, jam tibi. sed tu velim credas mihi, Q. Ennium didicisse hoc non ex poëticæ litteris, sed ex juris aliquo perito. eas igitur tu quoque, inquit, & discas unde Ennius didicit. Usus consilio sum magistri, quod docere me ipse debuerat, à quo discerem præter monstrantis. itaque id, quod ex Jure consultis ex librisque eorum didici, inferendum his commentariis existimavi. quoniam in medio rerum & hominum vitam qui colunt, ignorare non oportet verba actionum civilium celebriora. *Manum conferere* est, de qua re disceptatur, in re præsentis, sive *ager sive quid aliud est*, cum adversario simul manu prendere, & in ea re omnibus verbis vindicare. vindicia, id est, correptio manus in re atque in loco præsentis, apud prætorem ex duodecim tabulis fiebat, in quibus ita scriptum est. **SI. QUI. IN. JURE. MANUM. CONSERUNT,** Sed postquam prætores propagatis Italiæ finibus, datis jurisdictionibus, negotiis occupati proficisci vindiciarum dicendarum causa in longinquas res gravabantur; institutum est, contra duodecim tabulas, tacito consensu, ut litigantes non in jure apud prætorem manum confererent, sed ex jure manum confertum vocarent; id est, alter alterum ex jure ad conferendam manum in rem, de qua ageretur, vocaret: atque profecti simul in agrum, de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, uti unam glebam, in jus in urbem ad prætorem deferrent: & in ea gleba,

tam-

tamquam in toto agro, vindicarent. idque Ennius significare volens ait, non, ut ad prætorem solitum est, agi legitimis actionibus, neque ex jure manum confer-tum, sed bello ferroque & vera vi atque solida. quod videtur dixisse, conferens vim illam civilem & festuca-riam, quæ verbo diceretur, non quæ manu fieret, cum vi bellica & cruenta.

C A P. XI.

Quid sit sculna verbum positum apud M. Varronem.

P. Lavinii liber est non incuriosè factus. is inscriptus est, *de verbis sordidis*. in eo scripsit *sculnam* vulgo dici, quasi *seculnam*: quem qui elegantius, inquit, lo-quantur, *sequestrem* appellant. utrumque vocabulum à sequendo factum est: quòd ejus, qui electus sit, utraque pars fidem sequatur. *sculnam* autem scriptum esse in lo-gistorico M. Varronis, qui inscribitur *Catus*, idem P. Lavinius in eodem libro admonet. Sed quod apud *se-questrem* depositum erat, *sequestro* positum per adver-bium dicebant. Cato de Ptolemæo contra Thermum:
Per deos immortalis, nolite vos sequestro ponere.

